

Kirkkopalvelujen johtaja Ilkka Mattila

KIRKON JOHTAMISFORUM 16.1.2020

Katselin historiadokumenttia 30 vuoden takaisista tapahtumista itäblokin ja Neuvostoliiton romahduksesta. Ohjelmassa Venäjän presidentiksi noussut Boris Jeltsin totesi: ”Seisoimme aivan kuilun partaalla. Päätimme ottaa rohkeasti askeleen eteenpäin.” Luonnehdinta Neuvostoliiton tilanteesta 1980-luvun lopulta on osuva. Kuilun partaalla. Vertaus on kuitenkin huvittava. Kuilunpartaalla ei kuvittelisi ottavan rohkeasti askelta eteenpäin.

Lienee liiallista väittää, että kirkkona seisoisimme kuilun partaalla. Elämme kuitenkin keskellä murrosta. Kirkosta on eronnut 2000-luvulla liki 870.000 jäsentä. Aiemmin yli 90 %:n jäsenosuus on painunut alle 69 %:iin ja pudotus jatkuu tasaisena. Eronneita on jo niin paljon, että kirkon kannalta sillä on muitakin vaikutuksia kuin verotulojen pieneneminen. Kirkosta eroavien nuorten aikuisten lapset jäävät kastamatta ja kristilliseen uskoon kasvattamatta. Avioliittojen solmiminen on vähentynyt, millä lienee vaikutusta myös perheiden kokemaan turvallisuuteen ja syntyvyyden vähenemiseen. Privatisoituminen lisääntyy. Enää pappi ei välttämättä ole toivottu vieras vihkimisen jälkeen häijuhlaan tai hautajaisten muistotilaisuuteen. Pian näillä asioilla on vaikutuksensa myös henkilöstörakenteeseemme.

Arvoilmapiiri on muuttunut. Kirkko, kristillinen usko ja sen edustama ihmiskuva koetaan vieraiksi. Siinä missä ne ennen olivat jonkinlainen luotettavuuden laatuleima, edustavat ne tänään yllättävän monille jotain epäluotettavaa, vanhanaikaista, rämettynyttä. Uskontoon ei vain suhtauduta välinpitämättömästi, vaan aktiivisen kriittisesti, jopa kielteisesti. Yleinen suvaitsevaisuus ei jatkossa kuulu aktiiviseen uskonnottomuuteen, sillä uskonnon vilahduskin voi ärsyttää ja loukata suunnattomasti. Yhden ihmisen tekemä kantelu viranomaisille voi johtaa isoihin seurauksiin, jota olemme saaneet maistella vaikkapa seurakuntien ja koulujen yhteistyön osalta.

Arvoilmapiirin muutos näkyy kirkon sisällä. Suhde Raamattuun, oppiin ja etiikkaan kärjistyy. Eri puolilla luetaan samaa raamattua ja lehteillään samoja luterilaisia tunnustuskirjoja, mutta eletään kuin eri kirkossa. Kirkon sisällä näkyy sama polarisoitumiskehitys kuin yhteiskunnassamme ja koko maailmamassa. Emmekä ole kukaan tuosta vastakkainasettelun tai kuplissa elämisen synnistä vapaita.

Kun lisäksi otetaan ne muutoksen megatrendit, jotka koskevat kaikkia organisaatioita – kuntia, valtiota, yrityksiä ja järjestöjä – olemme melkoisen johtamishaasteen edessä. Kirkkona, seurakuntina ja kirkollisina järjestöinä viisasta on ottaa vakavasti haasteet ja mahdollisuudet, jotka on kätkeyty ilmastonmuutokseen, digitalisaatioon, syntyvyyden vähenemiseen ja väestön ikääntymiseen, monikulttuurisuuteen, polarisaatioon, alueellisiin eroihin ja kaupungistumiseen, kustannuspaineisiin ja rahoituksen haasteisiin. Näiden haasteiden kanssa emme ole yksin. Jotenkin tuntuu, ettemme myöskään näe niihin kätkeytyviä mahdollisuuksia. En myöskään ole havainnut, että kirkkona liitoutuisimme muiden toimijoiden kanssa näitä ison kokoluokan kysymyksiä ratkoessamme.

Elämme keskellä murrosta yllättävän rauhallisina. Suorastaan viilipyttymäisen rauhallisina. Kukaan ei ole julistanut, että olisimme kriisissä. Välillä kysyy, olisiko tarpeen.

Itse asiassa on hyvä muistaa, että kirkko ja usko elää aina kriisissä. Vuonna 1962 professori Osmo Tiililä julkaisi kirjan "Kirkon kriisi". Taustalla oli huoli kirkon piirissä ilmenevistä teologisista ja sosiaalieettisistä painotuksista, lundilaisuudesta, Niinivaaran toiminnasta, herätyskristillisyyden vähenemisestä. Tähän vastauksena tuli kahta vuotta myöhemmin dosentti, sittemmin professori Seppo A. Teinoselta kirja "Kriisin kirkko". Kirkon olemukseen kuuluu kriisin keskellä eläminen, uskomisen kriisissä.

Usko merkitsee kriisissä uskomista. Uskon maasto ei ole seesteinen. Se ei ole aurinkoinen laidun, jossa tepastellaan vaalea kesäpuku päällä. Uskon maastoa muovaa se historiallinen, poliittinen ja kulttuurinen ympäristö, missä elämme. Se on alituisesti vaihtuva maasto, joka koko ajan asettaa uskomme koetteille. Itse asiassa se, että joudumme "ryvettämään rokkimme" on uskon perusluonne. Jumala astui Jeesuksessa meidän todellisuuteemme. Hän joutui koetelluksi, kyseenalaistetuksi, kielletyksi, ristiinnaulituksi. Samalla tavoin usko saa suostua elämään silmityksin todellisuuden kanssa oman sisäisen elinvoimansa varassa.

Erilaisissa muutosjohtamistilanteissa mieleeni nousee lukion fysiikan tunneilta Newtonin I laki eli liikkeen jatkuvuuden laki. Se kuuluu: "Kappale jatkaa tasaista suoraviivaista liikettä vakionopeudella tai pysyy levossa, jos siihen ei vaikuta ulkoisia voimia." Olen kuvannut noita ulkoisia muutosvoimia. Jotenkin minusta tuntuu, että nuo voimat eivät kuitenkaan vaikuta ainakaan siten, että kirkkona, seurakuntina tai kirkollisina järjestöinä eri suuntiin vaikuttavat voimat saisivat meitä heittelehtimään kuin metallikuula flipperissä. Pikemminkin kappale jatkaa tasaista suoraviivaista liikettä vakionopeudella. Mitä siis tarvitaan?

Tarvitaan vaikuttavaa voimaa. Tarvitaan johtajuutta. Tarvitaan luottamusta ja siihen perustuvaa yhteistyötä, yhdessä tekemistä. Tarvitaan sitä, että vaikka ajattelemme monista asioista eri tavoin, kykenemme tulemaan puoliväliin vastaan. Tarvitaan intoa ja innostamista. Tarvitaan ahkeruutta ja periksiantamattomuutta. Tarvitaan uskoa. Uskoa omaan asiaan. Tulevaisuuden uskoa. Uskoa Jumalaan. Uskoa kriisin keskellä elävään Jumalaan, ristiinnaulittuun.

Boris Jeltsin totesi: "Seisoimme aivan kuilun partaalla. Päätimme ottaa rohkeasti askeleen eteenpäin." Se ei lopultakaan taida olla vain humalaisen valtiopäämiehen huvittava hökäisy, vaan siinä taitaa olla meille kristityille hyvä ohje, viisaus. Eilinen on mennyt, huomista emme tunne, tänään auttaa Herra. Kristitylle tulevaisuus on Jumalan antaman toivon näkökulmasta parempi kuin menneisyys. Voimme turvallisesti ottaa askeleen kohti tulevaa. Usko on aina hyppy kuilun laidan yli, hyppy tunteettomaan.

Näillä ajatuksilla tervetuloa Kirkon johtamisforumiin. Siunatkoon Pyhä kolmiyhteinen Jumalamme, Isä, Poika ja Pyhä Henki nämä päivämme. Koitukoon työskentelymme Sinun kunniaksesi, kirkkosi rakennukseksi ja lähimmäisen parhaaksi. Aamen.